

TÜRK MİLLİ KÜLTÜRÜNE AİT DESTAN, EFSANE VE ANLATILARDA SIKÇA GEÇEN FORMEL SAYILARIN BARIŞ MANÇO ŞARKILARINDAKİ YERİ

Havva EMRE^{1*}

¹*İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 34459, Beyazıt-İstanbul*

**havvaemre89@gmail.com*

Özet: Barış Manço yaşadığı dönemde sanat ve televizyon dünyasına adını kazıyan ve milyonların sevgisini kazanan ender şahsiyetlerden biridir. Özünde ulusal, biçimde evrensel olma ilkesinden hareketle sanatını icra etmiştir. Türk milletinin tarihini, kültürünü, değerlerini, inanışlarını, geleneğini şarkılarında bir sanatçı titizliğiyle işlemiştir. Manço Türk kültürünü, tarihini bir bütün olarak görmüş ve ele almıştır. Şarkılarında Orta Asya'dan günümüze intikal eden birçok değerimize yer vermiş ve bu şekilde bir kültür aktarımı gerçekleştirerek, gelenekten geleceğe uzanan bir köprü vazifesi görmüştür. Gelenekten beslenen ve bunu şarkılarının geneline başarılı bir şekilde yansıtan Manço, bu şuurlu gayretlerinden dolayı akademik çevrelerin de takdirini kazanmıştır. Şarkıları üniversitelerde tez konusu olmuştur. 1991 yılında, Türk kültürünü yaşatmadaki şuurlu gayretleri sebebiyle Hacettepe Üniversitesi tarafından kendisine onursal doktora verilmiştir.

Biz bu çalışmamızda Türk kültürüne, edebiyatına mal olmuş efsane, destan ve anlatılarda sıkça geçen formel sayıların Barış Manço'nun şarkılarında ne şekilde geçtiğine değinecek ve bunu örnekler üzerinden daha somut bir şekilde göstermeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Barış Manço, Türk Kültürü, Formel Sayılar, Gelenek, Aktarım.

The Place of the Formal Numbers Frequently Mentioned in the Epics, the Myths and the Narratives of the Turkish National Culture, seen in the Songs of Barış Manço

Abstract: Barış Manço is one of the rare figures who engraved his name in the art and the television world during his lifetime and who won the love of millions of people. He has performed his art acting with the principle of being national in its essence, and being universal in respect of its style. He has referred to as a whole to the history, the culture, the values of the Turkish nation in his songs with the precision of an artist. Manço has seen and dealt with the Turkish culture and the history as a whole. He has used a number of our values that were transferred to our day from the Middle Asia in his songs and in a that way he has actualized a transfer of a culture and has served as a bridge stretching from the tradition to the future. Manço, fed from the tradition and successfully reflecting that into his songs in general, has also won the praise of the academic circles due to this conscious efforts he has made. His songs were the subject of thesis in the universities. The Hacettepe University entitled him with a honorary doctorate in the year of 1991 due to his conscious efforts he has made in cherishing of the Turkish culture.

In this study we will talk about in what way the formal numbers, frequently mentioned in the epics, the myths and the narratives of the Turkish national culture and literature, were mentioned in the songs of Barış Manço and we will try to indicate that in a more concrete way by using examples.

Key Words: Barış Manço, Turkish Culture, Formal Numbers, Tradition, Borrowing

1. GİRİŞ

Barış Manço Türk kültüründen, geleneğinden, inançlarından, yaşayışından, edebiyatından beslenmiş, entelektüel bir birikimle sanatkâr yönünü birleştirerek sanatını icra etmiştir. Sanatının özünü milletinden alıp çağdaş kalıplar içerisinde sunarak kültür aktarımına önemli bir katkıda bulunmuştur.

Bu çalışmamızda üzerinde duracağımız asıl konu Türk kültürüne ait anlatılarda sıkça geçen kalıplaşmış sayıların Manço'nun şarkılarında ne şekilde yer aldığıdır. Sanatçı, halkın belleğinde yer etmiş ve günümüze kadar varlıklarını çeşitli şekillere bürünerek devam ettiren bu sayılardan bolca faydalanmıştır. Halk inanisında özel bir önem verilen kalıplaşmış sayılar hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra Manço'nun şarkıları üzerinden bu sayılara dikkat çekerek ve bunların kültürümüze mal olmuş anlatılarda, destanlarda, hikâyelerde ne şekilde geçtiğine de değineceğiz. Bunun yanında yine Manço'nun şarkılarında yer alan kültürümüze ait unsurlara da yer yer dikkat çekmeye çalışacağız. Fakat öncesinde çalışmamıza konu olan Barış Manço'nun sanatı ve akademisyenlerin bu konudaki görüşlerinden kısaca bahsedeceğiz.

2. BARIŞ MANÇO VE SANATI

Müziğe küçük yaşlarda başlayan Barış Manço, "Barış Manço ve Kafadarlar, Barış Manço ve Harmoniler, Barış Manço ve Kurtalan Ekspres" gibi birçok müzik grubu kurmuş; 200'ün üzerinde şarkı bestelemiş ve sanat yaşamındaki başarıları neticesinde de 300'ün üzerinde ödül almıştır. Türk kültürünü bir bütün olarak görüp ele almış ve tasfiyeci bir anlayıştan ziyade terkipçi bir anlayış benimsemiştir Manço. Divan edebiyatı, dini tasavvufi halk edebiyatı, âşık edebiyatı unsurlarına yer vermiştir şarkılarında. Aynı şekilde edebiyatın bu kollarında icra yapmış şairlerden beslenmiş ve bunları şarkılarına yansıtmıştır. Müzik alanında da halk müziğimizin yanında, Türk Sanat müziğimizin de faydalanmıştır. Ancak halk müziğine ve edebiyatına olan eğilimi ve bu alanda yaptığı çalışmalar daha çok göze çarpar.

Barış Manço, Âşık Edebiyatı geleneğimizi sürdürmüş biri olarak da kabul görmüştür. V. Milletler Arası Türk Halk Kültürü Kongresi'nde Prof. Dr. Necati Gedikli'nin konuşmasında Barış Manço için söyledikleri söylemlerimizi daha iyi açıklar ve destekler niteliktedir: "... *Barış Manço'nun halk musikimizin öğelerini en tutarlı ve çok boyutlu kullanan besteci olarak öne çıktığını görmekteyiz. Sanatçı 25 yıl önce kurduğu Kurtalan Ekspres adlı grubu ile birlikte yalnızca ezgi ve*

üslup açısından değil, sözlere ve konulara kadar tümüyle halk kültürümüzün öğelerini içeren parçalar yapmıştır. Ayrıca parçalarının sözlerinin son dördlüklerine, tıpkı halk şairlerinin yaptıkları gibi imzasını da atarak, halk şiirimizdeki eski bir geleneği de sürdürmektedir. Söz ve ezginin ayrılmaz bir bütün olduğu gerçeğinden hareket eden sanatçının geleneksel halk musikimizi olduğu kadar, halk şiirimizi de iyi etüt ettiği ve genelde geleneksel kültürümüzü iyi özümlediği söylenebilir. Manço bu yolla, içinde bulunduğu topluma yabancılaşmadan, müziği ile onlara seslenerek çocuklara kadar uzanan geniş bir taban bulmuştur.”¹

Batıda aldığı müzik eğitiminin ardından kendi kültürünün kaynaklarına inmeye çalışan Manço'nun icraları, geleneğin zaman içindeki dönüşümünün en güzel örneklerindedir. Kimi akademisyenlerce Aşık Edebiyatının çağdaş temsilcilerinden sayılan Manço, gitarını(kopuzunu) eline almış“çağdaş bir Türk ozanı”dır diyebiliriz. Gelenekten beslenmiş olması ve insanların onun icralarında kendilerinden bir şeyler bulması, eserlerinin geniş kitleler tarafından sevilerek dinlenmesini sağlamıştır. Onun âşık tarzı ile ilgisini öne çıkaran bakış açısı, daha çok halkbilimci akademisyenlerin yorumları ve çalışmalarıyla olmuştur. 1991 yılında Prof. Dr. Umay Günay'ın önerisiyle Hacettepe Üniversitesi tarafından kendisine “doktor” unvanı verilmiştir. Gerekçe olarak da sanatçının “Türk müziğini, Türk kültürünü yaşatmak ve geliştirmek yönündeki şuurlu gayretleri” gösterilmiştir. Aynı günlerde Umay Günay'ın kaleme aldığı ve ilk kez Milli Folklor dergisinde yayınlanan “Cumhuriyet Terkibi ve Barış Manço” başlıklı makale, konunun akademik çevrelerce dikkate değer bulunmasının ilk adımını oluşturmuştur. Günay bu makalesinde Barış Manço'yu, “Milli kültür birikimimizin önemli bir bölümünü teşkil eden Ozan-Baksı edebiyat geleneğinin devamı olan âşık tarzının çağın ihtiyaç, zevk, kabul ve beklentileri çerçevesinde yeni bir oluşumun temsilcisi ve kurucusu” olarak sunar.²

Halk kültürünün kaynaklarına inen ve bunu sanatına yansıtan Manço'nun başvurduğu başlıca halk kültürü unsurlarından biri de formel sayılardır. Önemli halkbilimcilerimizden olan Pertev Naili Boratav, “100 Soruda Türk Folkloru” adlı eserinde halk arasında kimi sayılara özel bir önem verildiğinden ve bunların sık sık kullanıldığından bahseder. 1, 3, 5, 7, 9, 12 gibi ilk sayılarla 40, 70, 72... gibi daha yüksek sayılardan her birinin halk arasında kutluluk, hayırlılık

¹ Necati Gedikli, “Türk Pop Müziğinin Gelişim Sürecinde Geleneksel Halk Musikimizin Öğelerinin Payı ve Önemi”, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence, Seksiyon Bildirileri, Ankara, 1997, s. 154.

² Umay Günay, “Cumhuriyet Terkibi ve Barış Manço”, Milli Folklor, Sayı: 13, Bahar, s. 2-3

ve uğurluluk anlamı taşıdığını belirtmiştir Boratav.³ Bizim de üzerinde dura-
cağımız asıl konu, Türk kültürüne ait anlatılarda, hikâyelerde ve destanlarda
çokça kullanılan bu sayıların Manço'nun şarkılarında ne şekilde geçtiğidir.
Sözleri kendisine ait olan şarkılar üzerinde yaptığımız çalışmada Manço'nun
kırk formel sayısını kırk defa; dokuz sayısını üç kere; yedi sayısını dört kez ve
dört sayısını da üç sefer kullanmış olduğunu tespit ettik. Bu sayıları şarkılar
üzerinden gösterirken aynı zamanda bu sayıların destan, hikâye ve anlatılarda
ne şekilde geçtiğine de dikkat çekeceğiz. Bu sayıların geçtiği yerlere beraber
bakacak olursak "Nazar Eyle" adlı şarkısından başlayabiliriz:

...

*Yüce hakan sefere gitmiş
Bilge Hatun dokuz doğurmu
Dokuz oğlan beş yaşına gelmiş
Dokuzu birden kılıç kuşanmış
Nazar eyle nazar eyle, nazar eyle nazar eyle
Gel yanıma pazar eyle, gel yanıma pazar eyle
Sırma saçlı kırk güzel gelmiş
Levent boylu kırk yiğide varmış
Düğün dernek kırk gece sürmüş
Kırk deve, kırk koyun kurban kesilmiş...⁴*

Yukarıda yer alan şarkının güftesinde geçen dokuz sayısı sıradan bir sayı
değildir. Türk efsanelerinde, anlatılarında sıkça geçen bir sayıdır. Türklerin
Yaratılış Destanı'nda da bu sayı karşımıza çıkar. Destanda, "Büyük tanrı ola-
rak kabul edilen Kayra Han= Ülgen, yerden dokuz dallı bir ağaç bitirerek her dalın
altında ayrı bir adam yarattı. Bunlar dünyadaki dokuz insan cinsinin ataları oldular
diye geçer."⁵ Tanrı Ülgen'in yedi oğlu, dokuz kızı olduğuna inanılır.⁶ Ayrıca
Şamanizm inancında da bu dokuz sayısına rastlarız. *Yakutlar'da şaman(oyun)
namzedi mesleğe girmeğe hazırlanırken mensup olduğu oymak toplanıp bir dağa
veya bir tepeye çıkar. Namzedin üzerine 'kumu' giydirirler, eline at kılı bağlanmış
bir asa tuttururlar. Namzedin sağ tarafında dokuz nefer delikanlı, sol tarafında do-*

³ Pertev Naili Boratav, Türk Halk Bilimi II -100 Soruda Türk Folkloru, İstanbul, 2003, s. 117

⁴ Barış Manço, Sakla Samanı Gelir Zamanı, Almanya, 1977

⁵ Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I. Cilt, İstanbul, 2004, s.12.

⁶ Muharrem Kaya, Mitolojiden Efsaneye, İstanbul, 2007, s. 38.

kuz kız, bunların ortasında da bir ihtiyar şaman bulunur.⁷ Şaman namzedi bu törende yemin duaları eder. Bu dualardan biri şöyledir: "İnsanlara akıl hastalığı gönderen Tamık Hatın'a hürmet edeceğim. Onun rızası için dokuz kakum, dokuz sarı sıçan, dokuz kokarca, dokuz güvercin azad edeceğim..."⁸ der şaman namzedi. Şaman adayı için yapılan bu tören de dokuz gün sürmektedir.

Bu dokuz sayısının geçtiği bir başka yer de W. Radloff ve V. İ. Verbitsky tarafından dünyanın sonu ile ilgili derlenen rivayetlerden biridir. Bu rivayete göre: "Kalgançı çak(dünyanın sonu, kıyamet) geldiği, kara yer ateşle kaplandığı zaman büyük ata tanrı kulaklarını tıkır, o çağda dünya bozulur; yer ve insan nesli mahvolur. Fitne ve fesat saçan gaddar rüzgâr insanları heyecanlandırır. Türe bozulur. Tepeler çalkalanır; demir üzenginin dibi delinir. Çuvaldızın deliği yırtılır. Ulus bozulur. Kara böcek(gibi insan) kanatlanır, gözlerine kan dolar; kara su kanla karışık akar, yer uğuldar, dağlar sallanır, çukurlar-hendekler yıkılır, gök gürler, kenarı açılır, deniz çalkalanıp, dibi görünür; deniz dibinden dokuz parça kara taş çıkar, dokuz taş dokuz yerinden yarılr, her taştan dokuz çemberli dokuz sandık çıkar, her sandıktan demir atlı dokuz kişi çıkar, bu kişilerden ikisi başkan olur..."⁹ şeklinde anlatılır. Yine Türk kültür ve edebiyatında önemli bir yer teşkil eden Oğuz Kağan Destanı'nda çok sevdiği atını kaybeden Oğuz Kağan, atına dokuz gündün sonra kavuşur.

Böylece şarkının güftesinde de geçen dokuz sayısının aslında alelade bir sayı olmadığını, eski Türk kültüründe birçok anlatıda yer aldığını görüyoruz. Şarkıda geçen sayılar yanında dikkat çeken bir başka taraf da şarkının güftesinin milli destan vasıflarını barındırıyor olmasıdır. Milli destana ait özelliklerden olan yüksek coşkunluk ifadesi, tarihle ilgili unsurların bulunması, muhtevasının millet hayatı olması, hızlı bir hayat tarzının hüküm sürmesi gibi bir takım vasıfları bu şarkıda da görüyoruz. Hakan ve hatun kavramlarının geçmesi, Türk halk yaşayışında yer alan düğün dernek gibi eğlencelere ve özelliklerine yer vermesi muhtevasının millet hayatı olduğunu gösterir. Yine hakanın sefere gitmesi, oğullarının beş yaşına gelince kılıç kuşanması da bir coşkunluk ifadesi katmıştır şarkıya. Kutluk Kağan'ın eşinin adının da Bilge Hatun oluşu, Türklerin tarihteki savaşlara katılmalarına değinilmesi de tarihle ilgili unsurları barındırdığını gösterirken, dokuz oğlanın beş yaşına gelmesi ve kılıç kuşanması da hızlı bir hayat tarzının hüküm sürdüğünü bize gösterir. Yine destanlarda ve Dede Korkut Hikâyeleri'nde olduğu gibi zamanın çok hızlı akma özelliğini bu

⁷ Abdulkadir İnan, Tarihte ve Bugün Şamanizm, Ankara, 2006, s. 77.

⁸ Abdulkadir İnan, Tarihte ve Bugün Şamanizm, Ankara, 2006, s. 78.

⁹ Abdulkadir İnan, Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar, Ankara, 2006, s. 25.

şarkıda da görmekteyiz. Dede Korkut Hikâyeleri'nde bazen bir cümleyle, bir atasözülle beş yıl, on beş yıl atlandığını görmekteyiz. Barış Manço da Nazar Eyle şarkısının güftesinde "Dokuz oğlan beş yaşına gelmiş" cümlesiyle zamanı beş yıl atlamıştır. Bu yönüyle de hem milli destan vasıflarını barındırmakta hem de Dede Korkut hikâyeleriyle benzerlikler içermektedir şarkının güftesi.

Bu şarkıda yer alan diğer bir sayı da kırktır. Pertev Naili Boratav yine "100 Soruda Türk Folkloru" adlı eserinde kırk sayısı ile ilgili şu bilgileri aktarır: " Kutlu kişiler arasındaki bu dereceli kümelerden halkın geleneğinde en çok anılan Kırklardır. Herkese nasip olmayan bir mutluluğa erişen kimi insanların ölmediğine, kırklar'a karıştığına inanılır... Kırk sayısı ayrıca kırklama, lohusanın kırkı; kırk gün beklemeyi gerektiren, hastalıkların bulaşmamasını sağlayan korunma tedbirleri vb. hallerde de önem taşır. Halk hekimliğinde ot, baharat vb. kırk nesneden yapılan ilaçlar, kimi törenlerde kırk çeşit yiyeceğin bulunması şartı, debdebeli düğünlerin, şenliklerin anlatılmasında kullanılan kırk gün, kırk gece deyimini de bu sayının önemini belirten örneklerdir."¹⁰ der Boratav.

"Nazar Eyle" adlı şarkıda kırk sayısının beş defa kullanıldığını görüyoruz. Burada geçen kırk güzel ve kırk yiğit tabirlerine, Türk dili, edebiyatı, tarihi ve kültürü açısından önemli bir yer teşkil eden Dede Korkut Hikâyeleri'nde de sıkça rastlıyoruz. Bunlardan biri olan Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı hikâyede: " Kafir der: Beyler, Kazan'ın tavla tavla koç atlarına binmişiz, altın akçasını yağmalamışız, kırk yiğit ile oğlu Uruz'u esir etmişiz, katar katar develerini yedekte çekmişiz, kırk ince belli kız ile Kazan'ın helallisini tutmuşuz..."¹¹ şeklinde kırk sayısının geçtiğini görürüz. Yine aynı eserin bir başka hikâyesi olan "Dirse Han Oğlu Boğaç Han" hikâyesinde: " Dirse Han'ın hatunu çekildi, geri döndü. Dayanamadı, kırk ince kıızı beraberine aldı, büyük cins ata binip oğlancığını aramağa gitti."¹² diye geçer.

Yine şarkıda dikkat çeken bir başka nokta da düğün derneğinin kırk gün kırk gece sürmesidir. Eski Türk kültüründe şenliklerin, düğünlerin, toyların kırk gün kırk gece devam ettiğini biliriz. Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz Kağan oğullarına ülkesini paylaşacağı vakit bir yemekli davet düzenler: "Oğuz Kağan büyük ordu (gahun) sağ yanına kırk kulaç ağaç (direk) diktirdi. Onun başına bir altın tavuk koydu. Ayağına bir ak koyun bağladı. Sol yanına kırk kulaç ağaç diktirdi. Onun başına bir gümmüş tavuk koydu. Ayağına bir kara koyun bağladı. Sağ yanda Bozok'lar oturdu / Sol yanda Üçok'lar oturdu. Kırk gün kırk gece yediler, içtiler, sevindiler."¹³ diye anlatılır.

¹⁰ Pertev Naili Boratav, Türk Halk Bilimi II -100 Soruda Türk Folkloru, İstanbul, 2003, s. 119

¹¹ Prof. Dr. Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı, İstanbul, 2009, s. 39

¹² Ergin, a.g.e, s. 30

¹³ Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I. Cilt, İstanbul, 2004, s. 20

Yine aynı destanda kırk sayısına farklı yerlerde rastlarız: Oğuz kağan doğduktan kırk gün sonra büyüdü, yürüdü, oynadı diye geçer. Sefere çıktığında kırk günden sonra Muz Dağı denen dağın eteğine gelir, çadırını kurar. Oğulları Gök, Dağ, Deniz doğduktan sonra büyük bir toy verir. Kırk sıra ve kırk masa yaptırır.¹⁴

Bu sayının geçtiği bir başka yer de Saka Türklerine ait Şu Destanı'dır. Türk kağanı Şu, İskender'in seferini duyunca önceden tedbirli davranıp kırk kumandanını Hucend Irmağı kıyılarına gönderir.

Bu bağlamda üzerinde duracağımız Manço'nun bir diğer şarkısı da "Dört Kapı" adlı şarkısıdır. Şarkının sözleri şu şekildedir:

...

*Kadir kıymet anlayana
Sandık açmasan da olur
Kırk yamalı hurka giyer
İdris biçmiş der giyerim
Bir çorbayla karnım doydum
Hırka bana yorgan oldu
Bir de kalem tutmayı öğret
Kırk yıl sana hizmet ederim
Bana bir harf öğret yeter
Kırk yıl sana hizmet ederim
Barışım uzaktan geldim
Dört kapı önünde durdum
Dört kapıdan geçemezsem
Geldiğim gibi giderim¹⁵*

Bu şarkısında da kırk sayısını dört kez, dört sayısını da iki kez kullandığını görüyoruz Manço'nun. Bu sayıların geçtiği diğer bir yer, Ebubekir b. Abdullah b. Ed-Devadari adlı Mısırlı bir Türk tarihçisinin Türklerin ilk babasının yaratılışı hakkında naklettiği bir efsanedir. Bu efsaneye göre: "İlk çağda yağmurdan hâsıl olan seller Karadağcı denilen bir dağdaki mağaraya çamur sürükleyip getirdi ve bu çamurları insan kalıbına benzeyen yarıklara döktü. Su ile toprak bir müddet bu yarıklarda kaldı. Güneş Saratan burcunda idi ve sıcaklığı çok kuvvetli idi. Güneş, su ve toprak

¹⁴ Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I. Cilt, İstanbul, 2004, s. 18.

¹⁵ Barış Manço, 24 Ayar Manço Albümü, İstanbul, 1986

*döküntülerini kızdırdı, pişirdi. Mezkûr mağara kadının karnu(batnu) vazifesini gördü. Su, toprak ve harareti(ateş) unsurlarından ibaret olan bu yığın üzerinden dokuz ay mutedil rüzgâr esti. Böylece dört unsur birleşmiş oldu. Dokuz ay sonra bu yaratıktan insan şeklinde bir mahlûk çıktı. Bu insana Türk dilince 'Ay Atam' denildi ki ay baba demektir. Bu Ay Atam denilen kişi sağlam havalı ve tatlı sulu yere indi. Kuvvet ve neşesi günden güne arttı, orada kırk yıl kaldı. Sonra seller bir kere daha akıp mağaradaki yarıklara çamur doldurur. Aynı şekilde insan şeklinde bir başka mahlûk çıkar. Bu seferki dişidir. Bu dişi kişiye 'Ay-va' yani ay yüzlü adı verilir. Ay Ata ile Ay-va evlenirler. Bunlardan kırk çocuk dünyaya gelir."*¹⁶ Burada kırk ve dört sayılarının yanında yukarıda zikrettiğimiz dokuz sayısının da geçtiğini görürüz.

Şarkıda geçen dört sayısı Alevilikte de yer alır. Nitekim Barış Manço da Alevilikte yer aldığı şekliyle kullanmıştır bu sayıyı. Kamil insan olmanın ilkesi olan, dört kapı ve kırk makam anlayışı vardır Alevilikte. Hacı Bektaşî Veli'' *Kul Tanrı'ya kırk makamda erer, ulaşır, dost olur''* demiştir. Sözü edilen dört kapı şunlardır: Şeriat, tarikat, marifet ve hakikat. Ayrıca Alevilikte önemli bir yer teşkil eden Hz. Ali'nin, çokça bilinen sözü olan *"Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum"* sözünde de bu kırk sayısına rastlarız. Barış Manço da şarkısında bu söze telmihte bulunmuştur.

Barış Manço *"Kazma"*¹⁷ adlı şarkısında yine kırk sayısını bir defa; *"Gibi Gibi"*¹⁸ adlı şarkısında bir kez; *"Cacık"*¹⁹ adlı şarkısında beş defa; *"Kara Sevda"*²⁰ isimli şarkısında bir sefer; *"Süper Babaanne"*²¹ adlı şarkılarında ise yirmi dört defa kullanmıştır.

Manço'nun şarkılarında yer verdiği formel sayılardan bir diğeri de yedi sayıdır. *"Âdemoğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek"*²², *Halhal*²³, *Komşu Kızı Dürrüye*²⁴, *Yol Verin Ağalar Beyler*²⁵ şarkılarında bu sayıyı toplam dört kez kul-

¹⁶ Abdulkadir İnan, Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar, Ankara, 2006, s. 21.

¹⁷ Barış Manço, Estağfurullah Ne Haddimize Albümü, İstanbul, 1983

¹⁸ Barış Manço, 24 Ayar Manço Albümü, İstanbul, 1985

¹⁹ Barış Manço, Sözüm Meclisten Dışarı Albümü, İstanbul, 1981

²⁰ Barış Manço, Darısı Başınıza Albümü, İstanbul, 1989

²¹ Barış Manço, Değmesin Yağlı Boya Albümü, İstanbul, 1986

²² Barış Manço, Sözüm Meclisten Dışarı Albümü, İstanbul, 1981

²³ Barış Manço, Sözüm Meclisten Dışarı Albümü, İstanbul, 1981

²⁴ Barış Manço, Değmesin Yağlı Boya Albümü, İstanbul, 1986

²⁵ Barış Manço, 2023 Albümü, İstanbul, 1975

lanmıştır. XVIII. yy.'ın önemli mutasavvıflarından Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri'nin "Marifetname" adlı eserinin "Âlemlerin Varoluşu ve Yok Oluşu" bölümünde yedi sayısının sıkça geçtiğini görürüz. Marifetname'de bu sayılar şu şekilde geçmektedir: "...Hak Teâlâ yedi denizin her birini balıklar gibi binlerce çeşit yaratıkla doldurmuştur. Yedi göğün duvarı olan Kaf Dağı'nın ötesinde büyük bir yılan yaratmıştır. Yılan, büyük dağ halka gibi kuşatıp, başını kuyruğu üzerinde sokmuştur. Kıyamete kadar Hak Teâlâ'ya yüksek sesiyle tespih eder. Bu denizler ortasındaki yedi yer, bir gemi gibi hareketli ve kusursuz iken, Hak Teâlâ bir büyük melek tayin etmiştir ki, yerlerin etrafını kaorayıp, bir omzu üzerinde sakın kalmıştır. Sonra Hak Teâlâ, o meleğin ayağı sağlam dursun diye yeşil yakuttan bir büyük kare biçiminde kaya yaratmıştır ki; onun en üst düzeyinde bin vadi yaratıp, her birini bir deniz ile ve her denizi binlere çeşit yaratıkla doldurmuştur..."²⁶

3. SONUÇ

Sonuç olarak Barış Manço'nun şarkılarında geçen bu sayıların bir tesadüf eseri değil bilinçli bir kullanımın neticesidir. Türk kültürünü, tarihini, edebiyatını, sanatını iyi bilen ve bunu da şarkılarında bir sanatçı titizliğiyle işlemiş biridir Barış Manço. Özellikle Halk edebiyatından bolca faydalanmış, gelenekten beslenmiş, sanatının özünü kendi milletinden ve onun değerlerinden alıp çağdaş kalıplar içerisinde insanlara sunmuştur. İnsanlar onun şarkılarında kendilerinden bir şeyler buldukları için ve yabancıları olmadıkları unsurlarla, değerlerle karşılaştıkları için sevip benimsemişlerdir. Manço çağını aşan bir adam olmuştur. Atlı Bozkır medeniyetinden günümüze hatta günümüzü de aşarak geleceğe doğru uzanan bir köprü vazifesi görür Barış Manço.

²⁶ Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri, Marifetname, Sadeleştiren: M. Fuat Başar, İstanbul, 2011, s. 36.